

Beroepsproduct 3

Presentatie deel 1

Vrijdag 29 april 2022

Colofon

Naam en studentnummer

Joris Meijer / 1635259

Instituut Archimedes

Opleiding tot leraar Nederlands tweedegraads VO

Stageplek

CVOG Revius Lyceum Wijk bij Duurstede

Opdrachtgever

Kirsten Klerks

Begeleider HU

Martijn Prins

Tweede beoordelaar

Dorien de Lange

Beroepsproduct 3

OAR2-H3BERPD3-20

Woensdag 27 april

Deel 2 n.t.b.

**Een literatuur- en
totaalvaardigheidsproject
Nederlands met als thema
de Tweede Wereldoorlog**

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1

- Context
- Doelgroep
- De opdracht
- Schoolontwikkeling
- Relatie eigen vak
- Beoogd effect

Hoofdstuk 2

- Hoofdvraag
- Deelvragen
- Onderzoeksopzet
- Onderzoeksinstrumenten
- Onderzoeksresultaten
- Conclusies
- Ontwerpeisen
- Beoogd eindproduct

Hoofdstuk 1

Oriëntatie en opdracht

Context binnen de school

- CVOG Revius Lyceum in Wijk bij Duurstede
- Open christelijke middelbare school (oecumenisch)
- Vmbo basis/kader - havo (geen eindexamen vwo)
- Circa 750 leerlingen (2021 - 2022)
- leerhuissysteem / Montessori-onderwijs
- Vast docententeam
- 'Gekend, gezien en gehoord'

Context binnen de vakgroep

Combinatie van problemen en wensen, namelijk:

- Nieuwe lesmethode (Nieuw Nederlands - FLEX).
- Voorkeur voor vakoverstijgend werken (toetsdruk)
- Meer inhoudelijk en betekenisvol onderwerp of thema.
- Burgerschap en algemene ontwikkeling.

Doelgroep

Beoogde doelgroep zijn de huidige havo 3-klassen (2021 - 2022)

- Twee klassen: 51 leerlingen.
- Heterogene klassen.
- 2 jaar afstandsonderwijs.
- Nederlandse Taal en Literatuur in de bovenbouw.
- Van 2F naar 3F / profielkeuze bovenbouw.
- 'De Tweede Wereldoorlog' bij geschiedenis.

De opdracht

“Ontwikkel een aantrekkelijk en betekenisvol literatuurproject met de theorie van de nieuwe lesmethode als uitgangspunt.”

De kaders zijn als volgt:

- Min. 9 en max. 12 lessen (3 tot 4 weken).
- Vier deelvaardigheden.
- Motiveren lezen van literatuur.
- Projectmatig groepswork.
- Duurzaam.

Aansluiten bij de schoolontwikkeling

De doelstellingen, activiteiten en projecten op Revus Wijk:

- Leerhuisopdrachten (projectonderwijs).
- Belevingswereld van de leerling (actueel).
- Hybride werkwijze leermiddelen.
- Werken aan 21ste eeuwse vaardigheden.

Bron: Revus Wijk (z.d.)

Relatie met eigen vak

De opdracht in relatie tot het vak Nederlands:

- Streefdoelen niveau 3F.
- Aandacht voor deelvaardigheden.
- Voorbereiding op havo-bovenbouw.
- Werken met theorie (literaire procedés).
- Motiverend literatuuronderwijs.

Bron: Vakwerkplan Nederlands, havo 3 (2022).

Beoogd effect eindproduct

Het eindproduct heeft het beoogde effect dat leerlingen:

- Motiveren lezen van literatuur.
- Kennis van literaire procedés.
- Samenwerken in een projectgroep.
- Streefdoelen niveau 3F: lezen, schrijven, spreken, kijken en luisteren.
- Burgerschap en algemene ontwikkeling in kader van de Tweede Wereldoorlog: bewustwording, nadenken en reflecteren.

Hoofdstuk 2

Hoofd- en deelvragen

Onderzoeksopzet praktijk- en literatuurverkenning

Hoofdvraag

Hoe kunnen de deelvaardigheden (spreken, lezen, luisteren, kijken en schrijven) bij het vak Nederlands in havo 3 van het Revius Lyceum in Wijk bij Duurstede betekenisvol worden samengevoegd tot een samenhangend literatuurproject dat aandacht besteed aan het thema de Tweede Wereldoorlog?

Deelvragen - Literatuurverkenning

1. Welk SLO-streefniveau moeten leerlingen in havo 3 beheersen voor de overstap naar havo 4 (havo-bovenbouw)?
2. Wat is literatuuronderwijs en hoe kan dit worden ingezet bij projectmatig werken?
3. Hoe kunnen deelvaardigheden binnen een opdracht worden gecombineerd, zodat leerlingen deze in kunnen zetten als totaalvaardigheid?
4. Hoe onderwijs je de Tweede Wereldoorlog aan jongeren op het VO?

Deelvragen - Praktijkverkenning

1. Wat is de voorkennis van de doelgroep wat betreft het thema 'de Tweede Wereldoorlog'?
2. Wat is de behoefte van leerlingen en vakdocenten Nederlands voor de invulling van het eindproduct in het kader van de hoofdvraag?
3. Hoe kan het eindproduct aansluiten op de identiteit van de school?

Onderzoeksopzet en verantwoording

Betrouwbaarheid

Eerlijkheid en integriteit - De wijze van data verzamelen

- Beperken verstorende factoren.
- Hanteren eenduidige werkwijze.
- Gericht op zowel kwaliteit en kwantiteit.
- Gebruik van betrouwbaar onderzoeksapparaat.
- Actuele en geverifieerde bronnen.
- Gebruik van interview- en gespreksleidraad.
- Vervolggesprekken.

Bron: Van der Donk & Van Lanen (2016).

Validiteit

Gebaseerd op de 5 vormen van validiteit

- Gericht onderzoek. Doelgericht bevragen
- Binnen school bekende wijze van bevragen en onderzoeken.
- Diverse binnenschoolse actoren.
- Aandacht voor verbetering en het probleem.
- Informatie-uitwisseling en ruimte voor vervolgggesprekken.

Bron: Van der Donk & Van Lanen (2016).

Triangulatie

Bronnen, methodes en onderzoek

- Benadering vanuit diverse perspectieven.
- Advies van professionals.
- Aanwezigheid van 'critical friend'.
- Transparantie door inzage van onderzoeksresultaten..
- Inzicht in identiteit en gemaakte afspraken.
- Benadering vanuit leerlingperspectief.
- Onderzoek op weloverwogen tijdstippen.
- Gebruik van vakliteratuur.

Bron: Van der Donk & Van Lanen (2016).

Ethische verantwoording

- Onafhankelijk onderzoek.
- Vertrouwelijk omgaan met onderzoeksresultaten (AVG).
- Respect voor het onderwerp en meningen.
- Variatie in niveau van bevragen: leerlingen en vakdocenten.
- Afspraken en voorbespreken onderzoek en gebruik onderzoeksinstrumenten.

Bron: Van der Donk & Van Lanen (2016).

Praktijkverkenning - Blanco onderzoeksinstrumenten

Vragenlijst - Leerlingenquête.

Wat is de voorkennis van de doelgroep wat betreft het thema 'de Tweede Wereldoorlog'?

Wat is de behoefte van leerlingen (en vakdocenten Nederlands) voor de invulling van het eindproduct in het kader van de hoofdvraag?

Op basis van deze vragen is er een gesprek gevoerd in het kader van de deelvraag.

Zie voorbeeld 1.

Gespreks- en interviewleidraad 1

Wat is de behoefte (van leerlingen) en vakdocenten Nederlands voor de invulling van het eindproduct in het kader van de hoofdvraag?

Op basis van deze vragen is er een gesprek gevoerd in het kader van de deelvraag.

Zie voorbeeld 2.

Gespreks- en interviewleidraad 2

Vervolggesprek - Wat is de behoefte van leerlingen (en vakdocenten Nederlands) voor de invulling van het eindproduct in het kader van de hoofdvraag.

Op basis van deze vragen is er een gesprek gevoerd in het kader van de deelvraag.

Zie voorbeeld 3.

Gespreks- en interviewleidraad 3

Hoe kan het eindproduct aansluiten op de identiteit van de school?

Op basis van deze vragen is er een gesprek gevoerd in het kader van de deelvraag.

Zie voorbeeld 4.

Onderzoeksresultaten

Literatuur- en praktijkverkenning

Deel 1 - Literatuurverkenning

1. Welk SLO-streefniveau moeten leerlingen in havo 3 beheersen voor de overstap naar havo 4 (havo-bovenbouw)?

Spreken	De leerling kan deelnemen aan gesprekken van inhoudelijke aard en luisteren naar de gespreksdeelnemers.
Lezen	De leerling kan literatuur kritisch en reflecterend lezen en kan daarbij literaire procedés herkennen en benoemen.
Schrijven	De leerling kan eigen ideeën, gevoelens en fantasieën verwoorden in een verhaal of gedicht en daarbij aandacht besteden aan taalverzorging (spelling e.d.) op niveau 3F.
Kijken en luisteren	Deze onderdelen worden in het referentiekader niet benoemd.

Bron: Referentiekader Taal 3F (SLO, 2009).

2. **Wat is literatuuronderwijs en hoe kan dit worden ingezet bij projectmatig werken?**

- Literatuuronderwijs had het doel in contact komen met literaire werken. Tot de jaren '70 alleen gericht op Nederlandse werken.
- Hedendaags literatuuronderwijs is het analyseren en begrijpen van literaire werken en het verwoorden van van de persoonlijke leeservaring.
- Leerling moet leesplezier ontwikkelen om de stap naar het analyseren te kunnen maken.
- Diverse platforms voor het bepalen van geschikte literatuur.

Bron: Leerlingen en literatuuronderwijs (Dirksen, 2007).

3. **Hoe kunnen deelvaardigheden binnen een opdracht worden gecombineerd, zodat leerlingen deze in kunnen zetten als totaalvaardigheid?**

- Totaalvaardigheid is het toepassen van deelvaardigheden in communicatieve situaties.
- Deelvaardigheden worden in de praktijk geoefend in totaalsituaties.
- Een heldere opbouw is van groot belang. Er zijn drie mogelijkheden: van basis- naar totaalvaardigheid, een transfer van en naar leerstof en ordening in mate van toenemende complexiteit.
- Totaalvaardigheden leiden tot het eindproduct: dat wat de leerling moet kennen en kunnen.

Bron: Nederlands in de onderbouw (Bonset, De Boer & Ekens, 2020).

4. Hoe onderwijs je de Tweede Wereldoorlog aan jongeren op het VO?

- Een van de belangrijkste gebeurtenissen in de Nederlandse geschiedenis.
- Twee kerndoelen en Canon van Nederlands. Na leeftijd 15 jaar niet meer.
- Veel thema's zijn onderdeel van algemene kennis (historisch besef).
- Focus in onderwijs op Adolf Hitler (plaats 1) t.o.v. Anne Frank (plaats 18).
- In de lespraktijk te weinig aandacht voor de Tweede Wereldoorlog.
- Holocaust dient als apart thema te worden behandeld (meningvormend).
- Veel historische incorrecties door beeldvorming op sociale media.
- Raakvlakken met burgerschap. Thema's als racisme zijn zeer actueel.

Bron: Oorlog in de klas (Berkel, 2021).

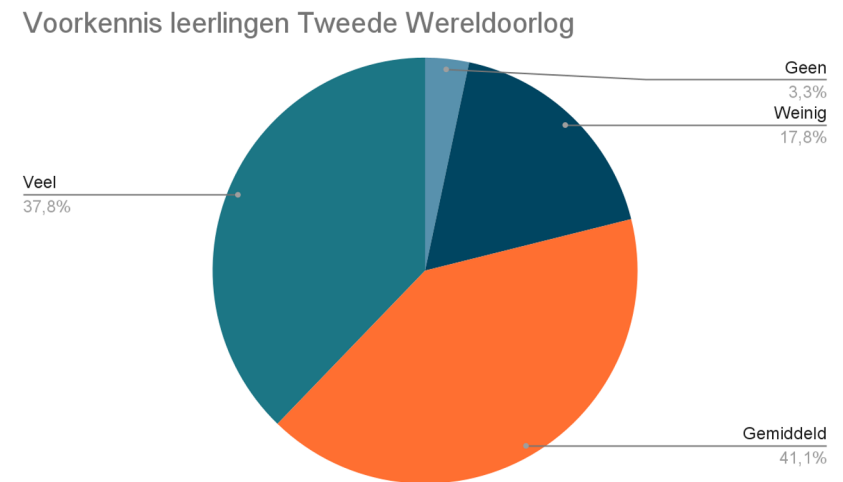
Deel 2 - Praktijkverkenning

1. Wat is de voorkennis van de doelgroep wat betreft het thema 'de Tweede Wereldoorlog'?

- Ca. 20% weinig tot geen voorkennis. 41.1% gemiddeld en 37.8% veel voorkennis
- In periode 3 bij het vak geschiedenis behandeld.
- Vooral kennis over het verloop van de Tweede Wereldoorlog.
- Weinig tot geen reflectieve opdrachten, maar gericht op het opdoen van kennis en inzicht.

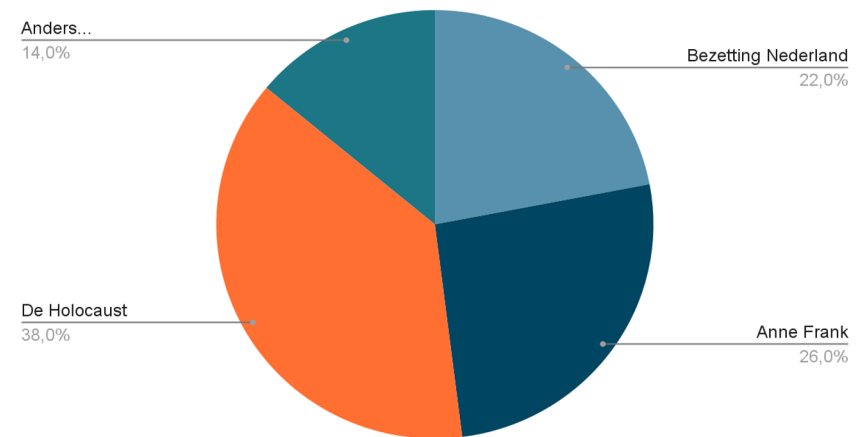

2. Wat is de behoefte van leerlingen en vakdocenten voor de invulling van het eindproduct in het kader van de hoofdvraag?

- 14% andere interesses: zeer gevarieerd.
38% geïnteresseerd in de Holocaust, 26% in Anne Frank en 22% in de bezetting van Nederland.
- Gericht op leeftijdsgenoten en gebeurtenissen (belevingswereld).
- Onderwerpen die normaal niet uitgebreid worden besproken.
- Onderwerpen die zich lenen voor burgerschap en algemene ontwikkeling.
- Werken met literaire procedés en aandacht voor het lezen van literatuur.
- Geen herhaling van het curriculum geschiedenis.

Interesses leerlingen onderwerpen gecompriemd

3. Hoe kan het eindproduct aansluiten op de identiteit van de school?

- Bij voorkeur werken in de gemeenschappelijke ruimtes.
- Groepswork en vakoverstijgend werken.
- Gericht op burgerschap en algemene ontwikkeling.
- Plusweken: meerdere lessen aan een project werken.
- Hybride lesgeven: afwisselend digitaal en analoog.
- Werken aan 21ste eeuwse vaardigheden.
- Verantwoording t.a.v. kerndoelen en vakwerkplan.
- Vrijheid om keuzes te maken voor vorm en invulling.
- Afhankelijk van de werkdruk en tijdsbesteding wel of geen cijfer.
- De weging van het cijfer is vaak 2 en bestaat veelal uit een letter.

Conclusie(s)

Samenvatting met antwoord op de hoofd- en deelvragen

Literatuurverkenning

1. Welk SLO-streefniveau moeten leerlingen in havo 3 beheersen voor de overstap naar havo 4 (havo-bovenbouw)?

- Eind havo 3 is het streefniveau 3F. De streefdoelen dienen als basis voor de overstap naar de havo-bovenbouw. Dit houdt in deelvaardigheden combineren, basisprincipes herkennen en toepassen.
- De leerling kan kritisch lezen, zijn eigen mening vormen en deze verwoorden(mondeling of schriftelijk) n.a.v. de inhoud of vorm.
- Geen eisen gesteld voor kijk- en luistervaardigheid. Hetzelfde geldt voor fictie. Focus ligt op het verwoorden van de eigen gedachten en gevoelens.
- Het herkennen van literaire procedés wordt toegelicht en bevat geen eisen.

2. **Wat is literatuuronderwijs en hoe kan dit worden ingezet bij projectmatig werken?**

- Literatuuronderwijs begint bij de persoonlijke leeservaring: leesplezier. Later waarderen met literaire procedés, maar hier zijn geen exacte regels voor.
- De verwerkingsopdrachten stapsgewijs en verdieping of verbreding aanbieden. De leerling leert het werk in context te plaatsen en op zijn leeservaring te reflecteren en deze te delen met anderen (zie streefdoelen 3F).
- Instanties die adviseren in het leesniveau en geschikte literatuur voor doelgroepen. Voor de beoogde doelgroep is dit leesniveau 3.

3. **Hoe kunnen deelvaardigheden binnen een opdracht worden gecombineerd, zodat leerlingen deze in kunnen zetten als totaalvaardigheid?**

- Het los behandelen van deelvaardigheden maakt dat deze later gecombineerd binnen een opdracht kunnen worden met een andere taalvaardigheid.
- Dit leidt tot dat een transfer naar hogere denkkorde-opdrachten (tax. Bloom). Toenemende complexiteit zorgt voor een groter beroep doen op de deelvaardigheden om tot het gewenste eindresultaat te kunnen komen.
- Uitgangspunt is het combineren van alle deelvaardigheden tot de totaalvaardigheid. Dit kan bijvoorbeeld in een afsluitende opdracht.

4. Hoe onderwijs je de Tweede Wereldoorlog aan jongeren op het VO?

- Het behandelen van de Tweede Wereldoorlog in het onderwijs is essentieel voor de ontwikkeling van algemene kennis van leerlingen.
- Historische gebeurtenissen kunnen gebruikt worden als casus voor hedendaagse problemen.
- Voorwaarden zijn tijd, ruimte voor reflectie en dat gevoelige onderwerpen los worden behandeld. Leerlingen hebben soms een verkeerd beeld hebben van een historische gebeurtenis.
- De rol van de docent is historisch besef bijbrengen en verbinding maken met het heden. De didactiek zet aan tot nadenken en maakt thema's voor elke leerling begrijpelijk.
- Maak gebruik van actuele en aansprekende bronnen.

Praktijkverkenning

1. Wat is de voorkennis van de doelgroep wat betreft het thema 'de Tweede Wereldoorlog'?

- Een klein aantal leerlingen schat de voorkennis omtrent het thema laag in.
- De meeste leerlingen heeft gemiddeld tot veel voorkennis.
- De intentie van de lessen geschiedenis lag vooral op de kerndoelen / curriculum.
- De leerling weet wat de Tweede Wereldoorlog inhoud, wat er is grote lijnen heeft plaatsgevonden.
- Niet tot op het niveau van verdieping of verbreding, bijv.: eigen interesses.
- Details of persoonlijke verhalen zijn niet aan bod gekomen.

2. **Wat is de behoefte van leerlingen en vakdocenten voor de invulling van het eindproduct in het kader van de hoofdvraag?**

- Leerlingen willen een uitdagend project.
  - Kennismaken met een andere kant van de Tweede Wereldoorlog.
  - Literaire voorkeur voor een uitdagend boek op hun leesniveau.
  - Voorkeur voor Anne Frank, de Holocaust en de bezetting in Nederland.
-
- Docenten willen aandacht voor burgerschap en algemene ontwikkeling.
  - Geen overlap met het curriculum geschiedenis (herhaling voorkomen).
  - Voldoende tijd en aandacht zijn voor het analyseren van literaire procedés en het lezen zelf, oftewel de 3F-steefdoelen en inhoud van het vakwerkplan.

3. Hoe kan het eindproduct aansluiten op de identiteit van de school?

- Passend in het hybride onderwijssysteem.
- Bij voorkeur vakoverstijgend aanbieden in plusweken.
- Het werken in de gemeenschappelijke ruimtes.
- Leerlingen de mogelijkheid bieden om groepsgewijs te werken.
- Aandacht voor 21ste eeuwse vaardigheden, de kerndoelen en curriculum.
- Keuzevrijheid en autonomie bieden ruimte voor verdieping en verbreding.
- Het eindresultaat wel of niet beoordeeld met een cijfer of letter.

Ontwerpeisen

Randvoorwaardelijke, praktische en inhoudelijke ontwerpeisen

Randvoorwaardelijk en praktisch

- Voldoende tijd. Duur van het project is 9 tot 12 lessen.
- Opbouw uit 4 onderdelen: spreken, schrijven, lezen, kijken en luisteren.
- Transfer tussen de onderdelen: toenemende complexiteit.
- Afsluitend hogere denkkorde-opdrachten: totaalvaardigheid.
- Leerlingen werken in groepjes van maximaal 4 personen aan het project.
- Hybride werken. Eindproduct moet tastbaar zijn met bijv. digitale bronnen.
- De 3F-streefdoelen vormen de basis voor de verwerkingsopdrachten.
- De lesonderwerpen apart van elkaar bespreken en behandelen.
- Het eindproduct moet beoordeeld kunnen worden met een cijfer.

Randvoorwaardelijk en inhoudelijk

- De voorkennis van de leerlingen als uitgangspunt voor de opbouw van het literatuurproject: basale kennis van het onderwerp.
- Stapsgewijs werken aan deelvaardigheden leidt tot totaalvaardigheid.
- Taxonomie van Bloom: hogere denkkorde-opdrachten / toenemende complexiteit.
- Gebruik maken van actuele bronnen, dicht bij de belevingswereld van de leerling.
- Voldoen aan de wens voor verdieping en verbreding: Holocaust, Anne Frank en bezetting van Nederland.
- Inhoud die aanzet tot reflectie in het kader van burgerschap / alg. ontwikkeling.
- Het lezen van literatuur die voldoet aan de beschrijvingen van leesniveau 3.
- De te behandelen theorie komt overeen met de inhoud van het vakwerkplan.

Beoogd eindproduct

Hoe gaat het beroepsproduct eruitzien en wat is het verwachte resultaat?

Concept eindproduct - Project

- Tastbaar projectboek met digitale bronnen.
- Vier deelvaardigheden in het kader van de Tweede Wereldoorlog.
- De leerlingen lezen hetzelfde boek op leesniveau 3.
- Gebruik van de theorie, ontleend uit de lesmethode: literaire procedés.
- Werken aan de deelvaardigheden met gebruik van diverse bronnen.
- Verwerkingsopdrachten zetten aan tot reflectie en uitwisseling.
- Deelvaardigheden komen samen in het eindproduct.
- Fasering (tax. Bloom) leidt tot de totaalvaardigheid, de eindopdracht.

Concept eindproduct - Docentenhandleiding

De docentenhandleiding bevat:

- De planning van het project.
- Voorbeelden van lesplanningen.
- Beschrijvingen van de opdrachten
- De leer- en lesdoelen in overeenstemming met de streefdoelen op niveau 3F.
- De beoordelingsrubric: de deelvaardigheden en totaalvaardigheid.
- Een evaluatieformulier in het kader van duurzaamheid.